

РІШЕННЯ

розширеного засідання Антикризового штабу стійкості економіки в умовах воєнного стану, Правління УСПП

м.Київ

20.06.2024 р.

За участі представників Верховної Ради України, КМУ, РНБО, Генштабу, органів місцевого самоврядування, Національної академії наук України, структурованих об'єднань та організацій промисловців, банківського сектору, підприємців, роботодавців, профспілок, об'єднаних територіальних громад проведено чергове розширене засідання **Антикризового штабу стійкості економіки (АШ)** та Правління УСПП, на якому серед інших розглянуто питання **забезпечення доступності кредитів в умовах високої вартості позичкового капіталу.**

За січень-травень 2024 р. зростання ВВП оцінюється на рівні 4,3% [$\pm 1\%$] відносно доволі низької бази порівняння минулого року. Стримуючими факторами уповільненого зростання є жорстка монетарна політика, воєнні ризики та дефіцит енергетичної генерації.

Правління Національного банку ухвалило рішення знизити облікову ставку з 13,5% до 13% із 14 червня 2024 року. Навіть попри це чергове, третє рішення Правління НБУ в цьому році, знизити облікову ставку, й надалі зберігається значний розрив між фактичною інфляцією та поточною обліковою ставкою – 10 в.п.. У травні 2024 року споживча інфляція в річному вимірі незначно зросла – до 3,3% з 3,2% у квітні. Інфляція уже 3 місяці поспіль знаходиться нижче нижньої межі цільового діапазону НБУ (фактична інфляція залишається значно нижчою як минулорічних прогнозних очікувань НБУ, опублікованих в період складання проекту державного бюджету на 2024 р. (7,7%), такі і останніх прогнозів НБУ від квітня 2024 р. (5,4%).

Основними чинниками, що зумовлюють низки темпи поточної інфляційної динаміки, є скорочення сукупного попиту, частковий мораторій на підвищення комунальних тарифів, відносна стабілізація валютного курсу.

На стан доступності кредитів негативно впливають:

- непідтверджені практикою інфляційні прогнози, що впливають на збереження високого процентного навантаження;
- зарегульованість банківського кредитування та в цілому роботи банків;
- збільшення податкового навантаження на банки, яке було ініційоване парламентом в формі збільшення податку на прибуток для банків (під базу оподаткування потрапила не лише частина зароблених банками коштів саме від депозитних сертифікатів НБУ, але й від кредитних операцій);
- відсутність легальної можливості для секьюритизації активів банками;
- ускладнений перетік капіталу між його секторами через надто слабкий ринок облігацій банків, страховиків і фінансових компаній;
- посилення регулювання з боку НБУ у страховій сфері на фоні дефіциту страхового покриття ризиків (частково переносяться на Державний бюджет), що призводить до виходу з ринку тривалий час працюючих на регіональному рівні страховиків;
- до сих пір перекритий канал перетоку кредитних ресурсів від іноземних банківських груп на національний кредитний ринок (за експертними оцінками,

в Україні нараховується 14 банків з іноземним капіталом, на материнській структурі яких припадає близько 0,5 трлн доларів США ліквідності, але ці ресурси потенційно доступні лише нашим експортерам).

Водночас банки мають високі обсяги вільної ліквідності (775 млрд грн станом на 05.06.2024). Однак інвестування цих коштів в ОВДП залишається низьким, оскільки поточна монетарна політика регулятора стимулює банки спрямовувати кошти в депозитні сертифікати НБУ, які забезпечують дохідність до 16,5 % річних (в 5 разів вище інфляції).

Як приклад, завантаженість підприємств ОПК у зв'язку із відсутністю фінансових ресурсів, за офіційними оцінками, наразі складає 40%.

Перерозподіл наявних депозитних вкладів на цілі кредитування залишається надзвичайно низьким – лише 28 % залучених на депозити коштів перерозподіляються на цілі кредитування (довідково: співвідношення кредитів до депозитів у Польщі складає 110 %).

Ринкові інструменти формують лише 40 % процентних доходів банків.

Обсяг процентних доходів отриманих банками від держави у 2023 р. склав близько 180 млрд грн (це включає проценти за ОВДП, ДС та компенсації процентних ставок за пільговими кредитними програмами для бізнесу і населення). Саме держава є ключовим донором фінансової стабільності банківського сектору в умовах війни. Водночас вартість обслуговування внутрішнього державного боргу зросла з 9,9 % річних у 2021 р. до 16,0 % річних в 2024 р. У травні 2024 Уряд здійснив розміщення ОВДП за ставками до 17,5 % річних при поточній інфляції у 3,2 %.

У 2024 р. Уряд планує сплатити за ОВДП 259 млрд грн, у той час як за розміщення ОВДП передбачається отримати 81 млрд грн.

Чистий прибуток після оподаткування платоспроможних українських банків за січень-травень 2024 року склав 67,968 млрд гривень, що на 26,8% більше, ніж за аналогічний період минулого року.

За час війни баланс фінансових розрахунків між Урядом та НБУ став глибоко негативним і продовжує погіршуватися. За 2022-2024 рр. НБУ вилучить з державного бюджету 150 млрд грн (очікувана сума перевищення сплачених Урядом процентів за ОВДП над зарахованим до бюджету прибутком НБУ).

Вагома частка кредитного портфеля банків припадає на пільгові програми Уряду (понад 30% загального портфеля працюючих кредитів та понад 40% портфеля бізнес кредитів), що фінансуються державним бюджетом.

Пільгові кредити в портфелях банків становлять понад 210 млрд грн або понад 30 % працюючих кредитів (станом на 01.05.2024). Основну частину пільгових кредитів формує державна програма «5-7-9» - 61 % загального обсягу, яка дедалі стає дорожчою для держави. Наслідком цього є періодичні затримки із фінансуванням, а отже накопичення заборгованості перед банками (на початку червня 5,8 млрд грн).

Аналіз звернень промислових підприємств під час підготовки засідання АШ з проблематики доступу до пільгових кредитних ресурсів в рамках державної програми «5-7-9» свідчить про наявність певних організаційних перешкод. Так, вказується на випадки затягування розгляду заявки на кредитування аж до декількох місяців, з уточнення різних

статей балансу, відмови у кредитуванні через наявність у підприємства судової справи (господарські суперечки), хоча об'єм цих справ незначний – не більше 5% від обороту.

На порядку денному – суттєве удосконалення монетарної політики з урахуванням необхідності забезпечення стійкості національної економіки, подальшої розбудови кредитного ринку.

За підсумками розгляду питання на засіданні АШ пропонується:

1. РНБО

Ініціювати комплексний розгляд на окремому розширеному засіданні РНБО питання удосконалення грошово-кредитної, валютно-курсової політики з метою забезпечення стійкості та відновлення самодостатності національної економіки.

2. НБУ

Оприлюднити інформацію щодо нормативно затвердженої Стратегії з розвитку кредитування, яка була розроблена Національним банком спільно з Міністерством фінансів та Міністерством економіки і схвалена Радою з фінансової стабільності 06 червня 2024 року, та заходів з її реалізації.

3. У розвиток розпорядження КМУ від 21 червня 2024 р. № 573-р про внесення змін до розпорядження КМУ від 13 лютого 2019 р. № 76 “Про затвердження переліку товарів та (або) галузей економіки, для яких Національний банк має право встановлювати винятки та (або) особливості запровадження заходу захисту, передбаченого абзацом першим частини першої статті 13 Закону України “Про валюту і валютні операції” щодо надання можливості НБУ встановлювати винятки зі строків розрахунків за операціями експорту-імпорту для виконавців державних контрактів з оборонних закупівель, збільшення граничних строків за операціями з експорту-імпорту низки товарів, зокрема, продукцію машинобудування та розрахунків на деякі товари агровиробництва,

КМУ, НБУ

Проаналізувати пропозиції структурованих бізнес- об'єднань щодо поширення такої практики на інші сектори промислового виробництва, зокрема легкої та хімічної промисловості (*Рішення Антикризового штабу стійкості економіки в умовах воєнного стану з питань формування політики зі стимулювання попиту на українські товари легкої промисловості від 28.03.2024, забезпечення відновлювального розвитку хімічної промисловості від 25.04.2024 р.*).

4. КМУ, НБУ

Задля вдосконалення оцінки та моніторингу поточних та потенційних зовнішніх і внутрішніх загроз та системних ризиків для фінансової системи держави сприяти використанню незалежної експертизи (у т.ч. із залученням учасників ринку) для якісного опрацювання прогностичних макроекономічних показників соціально-економічного розвитку, зокрема споживчої інфляції

5. З метою подальшого удосконалення умов реалізації програми доступних кредитів «5-7-9»

КМУ, НБУ

5.1 Визначити чіткі, прості і зрозумілі критерії для видачі кредитів по програмі «5-7-9», включаючи в тому числі такі ризики як судові позови.

5.2 На доступних інформаційних ресурсах програми Доступні кредити «5-7-9» розмістити онлайн калькулятор, який би дозволяв підприємству попередньо оцінити шанси на отримання кредити за програмою та його можливий обсяг.

5.3 Встановити для банків чіткий термін на розгляд заявок.

**Президент УСПП,
Співголова Національної тристоронньої
соціально-економічної ради**

А.К.Кінах